

Міжнародний гуманітарний університет
кафедра романо-германської філології
та методики викладання іноземних мов

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ **КОГНІТИВНА ЛІНГВІСТИКА**

Галузь знань	<u>035 «Філологія»</u>
Спеціальність	<u>035 «Філологія»</u>
Назва освітньої програми	<u>Філологія</u>
Рівень вищої освіти	<u>третій (доктор філософії) рівень</u>

Розробники і викладачі	Контактний тел.	E-mail
доцент кафедри іноземних мов професійного спілкування д.філософії, доц. Громовенко Вікторія Володимирівна	+38-073-20-02-888	gromovenkovikkos@gmail.com

1. АНОТАЦІЯ ДО КУРСУ

Курс академічної англійської мови та письма входить до обов'язкових дисциплін ОНП «Філологія». Предметом вивчення навчальної дисципліни є взаємозв'язок між репрезентацією і опрацюванням мовного знання. До сфери когнітивної лінгвістики входять «ментальні» основи розуміння і продукування мовлення. Унаслідок цього мовне знання бере участь у переробці інформації. Оскільки в когнітивній лінгвістиці на явища мови, особливо на значення і референцію, дивляться через призму когніції людини, то лексична структура мови трактується як результат взаємодії когніції людини з семантичними параметрами, властивими тій чи іншій мові. Когнітивна лінгвістика втручається у найскладнішу галузь дослідження, пов'язану з описом світу і створенням засобів такого опису.

Завдання курсу – розуміння природи і суті теоретичного курсу «Когнітивна лінгвістика» та застосування теоретичних положень при аналізі тексту.

Зміст дисципліни охоплює основні теоретичні поняття з когнітивної лінгвістики та базових термінів (під час вивчення курсу є обов'язковим ведення глосару); базові концепти лінгвокультури для ефективної передачі відповідної інформації при формулюванні власних думок, або ж для майстерності перекладу текстів різних жанрів.

Мета курсу полягає в оволодінні студентами теоретичним матеріалом та практичними навичками, передбаченими даною програмою, а також у вдосконаленні їх наукового мислення, формуванні лінгвістичної та комунікативної компетентностей.

2. ОЧІКУВАНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ, ЯКІ ПЛАНУЄТЬСЯ СФОРМУВАТИ ТА ДОСЯГНЕННЯ ПРОГРАМНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

У процесі реалізації програми дисципліни «Когнітивна лінгвістика» формуються наступні компетентності із передбачених освітньою програмою:

Інтегральна компетентність

ІК-1. Здатність особи розв'язувати складні задачі і проблеми у певній галузі професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК-1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, до генерування та обґрунтування нових ідей.

ЗК-4. Здатність вільно спілкуватись іноземною мовою, як усно (участь у міжнародних наукових проєктах, виступи на наукових заходах, комунікація з іноземними представниками наукової спільноти тощо), так і письмово (використання іншомовних інформаційних ресурсів, підготовка наукових публікацій до друку у зарубіжних виданнях, індивідуальних та колективних грантових заявок (аплікаційних форм) тощо); застосування іноземної мови у самоосвітній діяльності.

ЗК-5. Знання сучасних стандартів науково-дослідницької діяльності, усвідомлення та дотримання норм наукової етики, прав інтелектуальної власності та академічної доброчесності, формувати системний науковий світогляд та загальний культурний кругозір.

ЗК-6. Здатність до осмислення філософсько-світоглядних засад, сучасних тенденцій, напрямів і закономірностей розвитку вітчизняної і світової науки в умовах глобалізації й інтернаціоналізації.

Фахові компетентності

ФК-1. Здобуття концептуальних та методологічних знань у галузі філології, зокрема засвоєння основних концепцій, розуміння теоретичних і практичних проблем, історії розвитку та сучасного стану наукових філологічних знань, оволодіння термінологією з досліджуваного наукового напрямку.

ФК-2. Здатність планувати, збирати дані для філологічного дослідження, систематизувати та інтерпретувати їх; започатковувати, планувати, реалізовувати та коригувати послідовний процес ґрунтовного наукового дослідження з дотриманням належної академічної доброчесності.

ФК-3. Здатність аналізувати філологічні явища з погляду фундаментальних філологічних принципів і знань, класичних та новітніх дослідницьких підходів, а також на основі відповідних загальнонаукових методів.

ФК-4. Здатність розв'язувати широке коло проблем і завдань у галузі філології з використанням теоретичних та експериментальних методів.

ФК-5. Здатність планувати й організовувати професійну та науково-інноваційну діяльність у галузі філології, зокрема в ситуаціях, що потребують нових стратегічних підходів; вільно спілкуватися з питань, що стосуються сфери наукових та експертних знань у галузі філології, з колегами, широкою науковою спільнотою, суспільством у цілому; використовувати академічну українську та іноземну мови у професійній діяльності та в обраній галузі філологічних досліджень.

- ФК-6. Здатність формулювати фундаментальну наукову проблему в галузі філології, робочі гіпотези досліджуваної проблеми, що передбачає глибоке переосмислення наявних і створення нових цілісних знань та/або професійної практики.
- ФК-8. Здатність до проведення досліджень на глобальному рівні з використанням іноземних наукових джерел та бібліографічних баз.
- ФК-9. Здатність створювати усні й письмові тексти різних жанрів наукового дискурсу іноземною (англійською) мовою, кваліфікувати й диференціювати їх.
- ФК-10. Здатність до розробки навчально-методичного забезпечення освітніх компонент (дисциплін).

Навчальна дисципліна «Когнітивна лінгвістика» забезпечує досягнення програмних результатів навчання (ПРН), передбачених освітньою програмою:

- ПРН-1. Використовувати понятійно-категоріальний апарат, теоретико-методологічні засади та методичні прийоми для обґрунтування проблем та подальшого розвитку наукових досліджень з предметної сфери фундаментального та/або прикладного спрямування.
- ПРН-2. Розуміти науково-практичний зміст та тенденції розвитку сучасної германістики, філології та суміжних сфер. Знати фактори, що зумовлюють лінгвістичні особливості в умовах сучасних суспільних викликів.
- ПРН-3. Знати принципи та прийоми системного аналізу результатів досліджень. Здійснювати комплексний аналіз для оцінки сучасного стану предметної сфери наукового дослідження фундаментального та/або прикладного спрямування.
- ПРН-4. Організовувати, планувати та виконувати наукові дослідження фундаментального та/або прикладного спрямування. Узагальнювати результати власних досліджень, надавати та обґрунтовувати власні пропозиції з предметної сфери дослідження. Демонструвати та обговорювати отримані результати власних наукових досліджень.
- ПРН-5. Здійснювати моніторинг науково-практичних проблем у професійній галузі з використанням методів збирання інформації (спостереження, аналіз документації, опитування, тестування та ін.) і методів кількісної та якісної обробки даних (математичні, статистичні та ін.).
- ПРН-7. Переосмислювати наявне та створювати нове цілісне уявлення, пропонувати та обґрунтовувати гіпотези на основі теоретико-методологічного аналізу з предметної сфери наукового дослідження із урахування вимог академічної доброчесності.
- ПРН-8. Використовувати прийоми та навички ділового спілкування та ораторського мистецтва під час індивідуальної бесіди, у процесі колективного обговорення проблем на переговорах та у виступах перед аудиторією.
- ПРН-9. Використовувати знання з англійської мови для проведення досліджень на глобальному рівні, написання наукових тез, доповідей, рефератів, статей, наукових робіт за міжнародними стандартами академічного письма.
- ПРН-10. Професійно, аргументовано, етично виважено і соціально відповідально пояснювати сутність конкретних філологічних явищ та пов'язаних з ними наукових проблем, висловлювати власну думку щодо них.
- ПРН-11. Організовувати викладання філологічних дисциплін відповідно до завдань та принципів сучасної вищої освіти, вимог до його наукового, навчально-методичного та нормативного забезпечення, використовувати різноманітні форми організації навчальної діяльності студентів, діагностики, контролю та оцінки ефективності навчальної діяльності.

3. ОБСЯГ ТА ОЗНАКИ КУРСУ

Загалом	Вид заняття (денне відділення / заочне відділення)	Ознаки курсу
---------	---	--------------

ЄКТС	годин	Лекційні заняття	Семестрові заняття	Самостійна робота	Курс, (рік навчання)	Семестр	Обов'язкова / вибіркова
3	90	6	6	78	3	5	Вибіркова

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	заочна форма			
	усього	у тому числі		
лекц.		Семестрова роб.	сам. роб.	
Тема 1. Когнітивна наука та когнітивна лінгвістика. Концепт як центральне поняття сучасної антропологічної лінгвістики. Лінгвокультурологічне витлумачення концепту.				
Тема 2. Співвідношення термінів “концепт”, “поняття”, “значення”. Структура концепту як гетерогенного ментального утворення.	18	1	1	16
Тема 3. Методика опису концепту в науковому дослідженні.	18	1	1	16
Тема 4. Етапи розвитку когнітивних моделей комунікації.	18	1	1	16
Тема 5. Основні поняття когнітивно-дискурсивної лінгвістики.	18	1	1	16
Тема 6. Структура когнітивно-дискурсивної лінгвістики. Антропоцентрична лінгвістика. Лінгвоконцептологія дискурсу. Когнітивна дискурсологія.	16	1	1	14
Усього годин	90	6	6	78
ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ - ЗАЛІК				

5. ТЕХНІЧНЕ Й ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ / ОБЛАДНАННЯ

Студенти отримують теми та питання курсу, основну і додаткову літературу, рекомендації, завдання та оцінки за їх виконання як традиційним шляхом, так і з використанням університетської платформи он-лайн навчання на базі Moodle. Окрім того, практичні навички у пошуку та аналізу інформації за курсом, з оформлення індивідуальних завдань, тощо, студенти отримують, користуючись університетськими комп'ютерними класами та бібліотекою.

6. ПИТАННЯ ДО ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		заочна форма

1	Тема 1. Когнітивна лінгвістика у сучасній науці про мову. Виникнення когнітивної лінгвістики та її місце в системі гуманітарних наук. Історія розвитку когнітивної лінгвістики. Основні напрямки в сучасній когнітивній лінгвістиці.	1
2	Тема 2. Предмет когнітивної лінгвістики та її основні поняття і терміни. Визначення предмету когнітивної лінгвістики. Ключові поняття та терміни когнітивної лінгвістики. Концепт як базове поняття когнітивної лінгвістики, його відмінності від поняття значення.	1
3	Тема 3. Принципи семантико-когнітивного аналізу концептів. Словесна модель та графічна модель. Методи опису значень і концептів (лексикографічне та психологічне значення; концепт).	1
4	Тема 4. Семантика мовних засобів, що утворюють номінативне поле концепту. Верифікація результатів опису концептів. Когнітивна інтерпретація. Моделювання концепту. Структури зображення знань у мові.	1
5	Тема 5. Мовні значення як певні концептуалізації. Когнітивна граматики за Р.Ленекером. Концепт і мовне значення. Лексичні й граматичні концепти.	1
6	Тема 6. Цілісний семантико-когнітивний аналіз. Концептуальний аналіз семантики мовних одиниць. Аналіз концепту Психолінгвістичний опис значення лексеми признання.	1
Всього		6

7. САМОСТІЙНА РОБОТА

До самостійної роботи студентів щодо вивчення дисципліни «*Когнітивна лінгвістика*» включаються:

1. Знайомство з науковою та навчальною літературою відповідно зазначених у програмі тем.
2. Опрацювання лекційного матеріалу.
3. Консультації з викладачем протягом семестру.
4. Самостійне опрацювання окремих питань навчальної дисципліни.
5. Підготовка та виконання індивідуальних завдань у вигляді есе, рефератів тощо.
6. Підготовка до підсумкового контролю.

Тематика та питання до самостійної підготовки

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		заочна форма
1	Тема 1. Когнітивна лінгвістика у сучасній науці про мову. Виникнення когнітивної лінгвістики та її	8

	місце в системі гуманітарних наук.	
2	Тема 2. Визначення предмету когнітивної лінгвістики. Ключові поняття та терміни когнітивної лінгвістики.	8
3	Тема 3. Когнітивна лінгвістика: напрями досліджень. Мова як об'єкт когнітивних досліджень.	8
4	Тема 4. Основні категорії та постулати когнітивної лінгвістики. Традиційна і альтернативні теорії категорій.	8
5	Тема 5. Прототиповий підхід до формування категорій. Поняття прототипу. Функціонально-семіологічний підхід.	8
6	Тема 6. Принципи семантико-когнітивного аналізу концептів. Словесна модель та графічна модель.	8
7	Тема 7. Побудова номінативного поля концепту. Побудова номінативного поля концепту. Експериментальні методики дослідження концептів.	8
8	Тема 8. Семантика мовних засобів, що утворюють номінативне поле концепту. Верифікація результатів опису концептів. Когнітивна інтерпретація. Моделювання концепту.	8
9	Тема 9. Формування категорій – одна з центральних функцій людської свідомості. Традиційна і альтернативні теорії категорій. Прототиповий підхід до формування категорій. Поняття прототипу. Функціонально-семіологічний підхід.	8
10	Тема 10. Цілісний семантико-когнітивний аналіз. Концептуальний аналіз семантики мовних одиниць.	6
	Всього	78

8. ВИДИ ТА МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Робоча програма навчальної дисципліни передбачає наступні види та методи контролю:

Види контролю	Складові оцінювання
поточний контроль , який здійснюється у ході: проведення практичних занять, виконання індивідуального завдання; проведення консультацій та відпрацювань.	50%
підсумковий контроль , який здійснюється у ході проведення заліку.	50%

Методи діагностики знань (контролю)	фронтальне опитування; наукова доповідь, рефера, усне повідомлення, індивідуальне опитування, практичних завдань, залік.
--	--

ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ:

1. Етапи становлення когнітивної лінгвістики

2. Основні засади когнітивної лінгвістики
3. Теоретико-прикладні проблеми когнітивної лінгвістики
4. Методи когнітивної лінгвістики
5. Етапи становлення лінгвоконцептології
6. Основні засади лінгвоконцептології
7. Теоретико-прикладні проблеми лінгвоконцептології
8. Методи лінгвоконцептології
9. Концепт як продукт концептуалізації
10. Векторна інтерпретація терміна «концепт»: когнітологічний вектор
11. Векторна інтерпретація терміна «концепт»: лінгвокультурологічний вектор
12. Кваліфікаційні ознаки концепту
13. Класифікаційні параметри концепту
14. Структурна організація концепту
15. Термінополе «концепт»: поняття – лексичне значення – концепт
16. Термінополе «концепт»: концепт – гештальт – фрейм
17. Лінгвістична ідеографія: завдання та методологічна база
18. Поняття мовної картини світу
19. Конститутивні ознаки концептуальної картини світу
20. Концептуальна картина світу та концептосфера

9. ОЦІНЮВАННЯ ПОТОЧНОЇ, САМОСТІЙНОЇ ТА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ З ПІДСУМКОВИМ КОНТРОЛЕМ У ФОРМІ ЗАЛІКУ

Заочна форма навчання			
<i>Поточний контроль</i>			
Види роботи	Планові терміни виконання	Форми контролю та звітності	Максимальний відсоток оцінювання
Систематичність і активність роботи на семінарських (практичних) заняттях			
1.1. Підготовка до семестрових занять	Відповідно до робочої програми та розкладу занять	Перевірка обсягу та якості засвоєного матеріалу під час занять	25
Виконання завдань для самостійного опрацювання			
1.2. Підготовка програмного матеріалу (тем, питань), що виносяться на самостійне вивчення	-//-	Розгляд відповідного матеріалу під час аудиторних занять або ІКР ¹ , перевірка конспектів навчальних текстів тощо	10

¹ Індивідуально-консультативна робота викладача зі студентами

Виконання індивідуальних завдань (науково-дослідна робота студента)			
1.3. Підготовка реферату (есе) за заданою тематикою	Відповідно до розкладу занять і графіку ІКР	Обговорення (захист) матеріалів реферату (есе)	10
1.4. Інші види індивідуальних завдань, в т.ч. підготовка наукових публікацій, участь у роботі круглих столів, конференцій тощо.	-//-	Обговорення результатів проведеної роботи під час аудиторних занять або ІКР, наукових конференцій та круглих столів.	5
Разом балів за поточний контроль			50
<i>Підсумковий контроль</i> залік			50
Всього балів			100

10. КРИТЕРІЇ ПІДСУМКОВОЇ ОЦІНКИ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ (для іспиту / заліку)

Рівень знань оцінюється:

- «відмінно» / «зараховано» А - від 90 до 100 балів. Студент виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно знаходити та опрацьовувати необхідну інформацію, демонструє знання матеріалу, проводить узагальнення і висновки. Був присутній на лекціях та семінарських заняттях, під час яких давав вичерпні, обґрунтовані, теоретично і практично правильні відповіді, має конспект з виконаними завданнями до самостійної роботи, презентував реферат (есе) за заданою тематикою, проявляє активність і творчість у науково-дослідній роботі;

- «добре» / «зараховано» В - від 82 до 89 балів. Студент володіє знаннями матеріалу, але допускає незначні помилки у формуванні термінів, категорій, проте за допомогою викладача швидко орієнтується і знаходить правильні відповіді. Був присутній на лекціях та семінарських заняттях, має конспект з виконаними завданнями до самостійної роботи, презентував реферат (есе) за заданою тематикою, проявляє активність і творчість у науково-дослідній роботі;

- «добре» / «зараховано» С - від 74 до 81 балів. Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, але дає недостатньо обґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає помилки. При цьому враховується наявність конспекту з виконаними завданнями до самостійної роботи, реферату та активність у науково-дослідній роботі;

- «задовільно» / «зараховано» D - від 64 до 73 балів. Студент був присутній не на всіх лекціях та семінарських заняттях, володіє навчальним матеріалом на середньому рівні, допускає помилки, серед яких є значна кількість суттєвих. При цьому враховується наявність конспекту з виконаними завданнями до самостійної роботи, рефератів (есе);

- «задовільно» / «зараховано» E - від 60 до 63 балів. Студент був присутній не на всіх лекціях та семінарських заняттях, володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні, на всі запитання дає необґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає помилки, має неповний конспект з завданнями до самостійної роботи.

- «незадовільно з можливістю повторного складання» / «не зараховано» FX – від 35 до 59 балів. Студент володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.

- «незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни» / «не зараховано» F – від 0 до 34 балів. Студент не володіє

навчальним матеріалом.

Таблиця відповідності результатів контролю знань за різними шкалами

100-бальною шкалою	Шкала за ECTS	За національною шкалою	
		екзамен	залік
90-100 (10-12)	A	Відмінно	зараховано
82-89 (8-9)	B	Добре	
74-81(6-7)	C		
64-73 (5)	D	Задовільно	не зараховано
60-63 (4)	E		
35-59 (3)	Fx	незадовільно	
1-34 (2)	F		

10. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Бацевич Ф. С. Філософія мови. Історія лінгвофілософських учень. – К.: «Академія», 2008.
2. Ковалик І.І., Самійленко С.П. Загальне мовознавство. Історія лінгвістичної думки: навчальний посібник для студентів філологічних факультетів. – К.: вища школа, 1985.
3. Приходько Анатолій Миколайович. Концепти і концептосистеми в когнітивно- дискурсивній парадигмі лінгвістики: Монографія / А.М. Приходько. – Запоріжжя: Прем'єр, 2008. – 332 с.
4. Сахарчук Людмила Іллівна. Антропоцентрична лінгвістика: навчальний посібник/ Л.І. Сахарчук. – КНУ імені Тараса Шевченка, 2011. – 275 с.
5. Сахарчук Людмила Іллівна. Методологія комунікативних досліджень: Монографія/ Л.І. Сахарчук. – Івано-Франківськ: Видавничо-дизайнерський відділ ЦІТ Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника, 2006. – 214 с.
6. Селіванова Олена Олександрівна. Світ свідомості в мові: Монографія / О.О. Селіванова. – Черкаси: Ю. Чабаненко, 2012. – 488 с.
7. Селіванова Олена Олександрівна. Сучасна лінгвістика. Напрями та проблеми: Підручник/ О.О. Селіванова. – Полтава: Довкілля – К., 2008. – 712 с.
8. Grady R.E. Semantic Fields, Prototypes and the Lexicon // Frames, Fields and Contrasts. New Essays in Semantics and Lexical Organization. – Hillsdale : Lawrence Erlbaum Associates, 1992. – P. 103-122.
9. Jackendoff R. Languages of the Mind: Essays on Mental Representation. – Cambridge : MIT Press, 1992. – 200 p.
10. Jackendoff R. Patterns in the Mind. Language and Human Nature. – New York : Basic Books, 1994. – 246 p.
11. Langaker R. W. Concept, Image and Symbol: The Cognitive Basis of Grammar. – Berlin – New York : Mouton de Gruyter, 1991. – 395 p.

Інформаційні ресурси

1. <http://bibl.com.ua/medicina/904/index.html>
2. <http://window.edu.ru/resource/267/40267>
3. <https://ukr-mova.in.ua>

4. <http://englishtesthelper.ru/1/50.pdf>